

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи

«30»

08

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВСТУП ДО СОЦІОЛОГІЇ»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
напрямок підготовки 054 – Соціологія
освітня програма «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет соціологічний

2021/2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету
30 серпня 2021 року, протокол № 10

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Сокурянська Людмила Георгіївна – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології

Борисов Роман Ігорович – кандидат соціологічних наук, старший викладач кафедри соціології

Артёмов Павло Миколайович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 24 червня 2021 року

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Вступ до соціології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» спеціальності 054 – Соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є надання студентам знань про предмет, об'єкт і структурні рівні соціології, про спільне та відмінне між соціологією та іншими соціогуманітарними науками, про передумови виникнення та етапи розвитку світової соціологічної думки; про особливості та етичні норми діяльності фахівця-соціолога; а також формування у студентів навичок сприйняття, аналізу та написання навчальних та наукових текстів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями курсу є розгляд таких питань, як об'єкт та предмет соціології, функції соціології; специфіка соціологічного аналізу суспільних явищ та процесів; категоріальний апарат соціології; методи соціологічного дослідження; основні етапи інституціоналізації світової та вітчизняної соціології; її місце в суспільному житті; професіоналізація соціологічної діяльності, її різновиди тощо; розкриття основ наукової діяльності; визначення сутності та особливостей різних видів наукових текстів та вимог до них; ознайомлення студентів з принципами самопрезентації та презентації результатів наукової роботи; відпрацювання навичок написання конспекту, реферату, есе, курсової роботи, індивідуального завдання.

1.3. Кількість кредитів – 8 / 8

1.4. Загальна кількість годин – 240 / 240

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
64 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
64 год.	10 год.
Самостійна робота, у тому числі	
112 год.	220 год.
Індивідуальні завдання	
реферат – 10 год.	реферат – 10 год.
2 контрольні роботи – 10 год.	2 контрольні роботи – 10 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, стандартами вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень; спеціальність 054 «Соціологія»), затвердженими Міністерством освіти і науки України (наказ № 371 від 04.03.2020 р.) студенти повинні набути такі результати навчання.

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти (бакалаврський рівень).

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефаківців.

РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

Вивчення навчальної дисципліни дозволить здобувачеві вищої освіти досягти також таких результатів навчання:

знати:

- визначення об'єкту та предмету, головні функції соціології;
- специфіку соціологічного аналізу суспільства;
- структуру соціологічного знання;
- основні поняття та категорії соціології;
- основні методи соціологічного дослідження;
- зміст основних етапів виникнення та розвитку світової та вітчизняної соціологічної науки та освіти;
- специфіку та напрямки діяльності соціолога-професіонала;
- професійний кодекс соціолога – члена Соціологічної асоціації України;
- основні принципи академічного письма;
- сутність та особливості різних видів навчально- наукових текстів та вимоги до них;

- принципи самопрезентації та презентації результатів наукової роботи;
- вміти:**
- реферувати наукову соціологічну літературу;
- застосовувати категоріальний апарат соціології до аналізу соціальних явищ;
- писати тексти рефератів, есе тощо;
- виступати на семінарських заняттях, науково-навчальних конференціях тощо з підготовленими доповідями, рефератами;
- опонувати виступи товаришів по навчанню з доповідями, рефератами тощо;
- розрізняти вимоги до різних видів наукових текстів;
- розробляти план роботи над академічними текстами;
- здійснювати пошук необхідної для наукових текстів інформації;
- створювати академічні тексти.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціологія – системний погляд на світ

Тема 1. Соціологія - наука про суспільство

Багатозначність поняття «наука». Наука як форма суспільної свідомості; як система «перевірених практикою знань»; як певний спосіб одержання знань, як особливий, спеціалізований вид діяльності; як соціальний інститут. Об'єкт і предмет науки. Визначення предметного поля тієї чи іншої системи знання як визнання її наукового статусу. Методи одержання наукового знання. Об'єктивність, істинність як ідеал наукової діяльності. Критерії науковості. Різновиди наукового знання: природничі, суспільні, гуманітарні та технічні науки. Особливості соціогуманітарного знання.

Об'єкт і предмет соціології. Соціологія як наукове знання про суспільство. Суспільство як процес і результат людської взаємодії. Трансформація предметного поля соціології як результат суспільних змін і внутрішньої логіки розвитку соціологічного знання.

Дефініції (визначення) предмету соціології класиками світової соціологічної думки та її сучасними представниками. Суб'єкт соціології. Фігура соціолога в сучасному світі. Функції соціології: теоретико-пізнавальні, практично-політичні, громадянські. Поняття, феномени і суб'єкти соціологічного мислення. Формування і розвиток соціологічного мислення населення України як важливе завдання вітчизняної соціології. Функції соціальної експертизи, соціального проектування і конструювання. Розробка соціальних проектів і технологій, використання соціологічних знань в управлінській діяльності. Роль соціології у вивченні і формуванні громадської думки, в удосконаленні управління суспільними процесами. Ідеологічний вплив соціологічного знання.

Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину.

Соціологія як генералізуюча наука про суспільство. Соціологічна картина соціального світу.

Особливості соціологічного вивчення соціальних феноменів та процесів. Системність, комплексність соціологічного вивчення соціальної реальності, врахування економічних, політичних, правових моральних, психологічних, релігійних, сімейно-побутових тощо умов життєдіяльності людей при вивченні тих чи інших суспільних явищ та процесів. Діяльнісний підхід як особливість соціологічного дослідження. Структурно-діяльнісний та діяльнісно-структурний підходи до аналізу суспільства. Кількісний, якісний та імовірнісний аналіз суспільства в соціології. Суспільство як соціокультурна реальність. П.Сорокін про необхідність аналізу суспільства «крізь соціокультурну матрицю». Соціологія в системі наук про суспільство і людину. Соціологія як соціогуманітарна наука. Спільне (об'єкт дослідження - суспільство та

людина) та відмінне (специфічні методи аналізу) між соціологією та іншими соціогумантарними науками. Зв'язок соціології із філософією та історією. Використання соціологією досягнень інших наук про суспільство та людину (демографії, антропології, психології, статистики, політології, економічних, правових наук). Соціологія та математика. «Соціологізація» сучасного наукового та гуманітарного знання.

Тема 3. Структура соціологічної системи знання. Фундаментальна та прикладна, теоретична та емпірична соціологія. Макро- та мікросоціологія. Рівні соціологічного знання

Основні елементи структури соціологічної системи знання. Фундаментальна та прикладна соціологія, їх відмінності та основні завдання. Теоретична та емпірична соціологія. Поняття макро- та мікросоціології. Макро- і мікросоціологія як елементи теоретичної соціології. Соціологія як поліпарадигмальна наука. Основні макро- і мікросоціологічні теорії та їх представники. Структурний функціоналізм (Т. Парсонс, Р. Мертон), теорії соціального конфлікту (К. Маркс, Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф) як головні макросоціологічні концепції. Мікросоціологічний аналіз суспільства в теорії соціального обміну (Дж. Хоманс, П. Блау), психоаналітичних теоріях (З. Фрейд, Е. Фромм), символічному інтеракціонізмі (Дж.-Г. Мід, Г. Блумер, А. Роуз, Г. Стоун), феноменологічній соціології (А. Шюц), етнометодології (Г. Гарфінкель, Д. Дуглас, П. Мак-Хью) та ін.

Рівні соціологічного знання: вищий, середній, нижчий. Загальносоціологічні теорії (макро- та мікросоціологічні) як вищий рівень соціологічного знання, в межах якого досліджуються універсальні закономірності та принципи становлення і розвитку різноманітних (мега-, макро-, мезо-, мікро-) соціальних систем.

Теорії середнього рівня (спеціальні соціологічні теорії) як мезорівень соціологічного знання, що акцентує увагу на дослідженні окремих соціальних спільнот та сфер людської життєдіяльності (соціологія сім'ї, соціологія молоді, соціологія освіти, соціологія права, соціологія політики, соціологія економіки, тощо). Класифікація соціологічних теорій середнього рівня. Згруповані та узагальнені соціальні факти, зафіксовані завдяки проведенню соціологічних емпіричних досліджень, як нижчий рівень соціологічного знання.

Взаємозв'язок та взаємозалежність рівнів соціологічного знання.

Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення

Поняття та сутність соціологічного (емпіричного) дослідження. Критерії Класифікації соціологічних досліджень: масштаб проведення (міжнародні, загальнонаціональні, регіональні тощо), термін проведення (довготривалі та оперативні), рівень знань про об'єкт дослідження (розвідувальні, описові, аналітико-експериментальні), мета дослідження (фундаментальні, прикладні) тощо. Етапи підготовки та проведення соціологічного (емпіричного) дослідження: визначення проблемної ситуації, що потребує свого вирішення; розробка програми дослідження; складання робочого плану дослідження та графіка виконання робіт; розробка методики дослідження (його інструментарію); пілотаж (перевірка) розробленого інструментарію (анкети, бланка інтерв'ю тощо); формування та інструктаж групи безпосередніх виконавців (анкетерів, інтерв'юерів та ін.) дослідження оперативний етап збору даних (польовий етап); підготовка отриманої інформації до комп'ютерної обробки; обробка емпіричної інформації на комп'ютері; аналіз результатів дослідження, підготовка попереднього звіту; формулювання висновків і рекомендацій; публікація отриманих результатів.

Програма соціологічного дослідження, її основні елементи. Методологічна (характеристика проблемної ситуації; формулювання об'єкта та предмета дослідження, його мети та завдань; уточнення та інтерпретація основних понять; попередній системний аналіз об'єкта дослідження; гіпотези дослідження) та процедурна (принциповий (або стратегічний) план дослідження; обґрунтування вибіркової сукупності дослідження; визначення основних методів збору та аналізу емпіричних даних) частини програми дослідження.

Поняття генеральної та вибіркової сукупності дослідження, типи вибірки.

Методи соціологічного дослідження: кількісні (опитування: анкетування, стандартизовані індивідуальні інтерв'ю тощо) та якісні (кейс-стаді, етнографічний метод, історія сім'ї, біографічний метод, фокусовані групові інтерв'ю, індивідуальні глибинні (нестандартизовані) інтерв'ю тощо).

Основні види питань та вимоги до їх формулювання в соціологічних анкетах та інтерв'ю.

Спостереження, аналіз документів, експеримент як методи соціологічного дослідження. Пряме (невключене) та включене спостереження. Контент-аналіз як формалізований метод аналізу документів. Різновиди експериментів: польові, лабораторні, контрольовані, неконтрольовані, лінійні, паралельні тощо.

Головні вимоги до використання кількісних та якісних методів в соціології.

Тема 5. Соціологія і суспільство. Функції соціології. Роль соціології у розвитку сучасного українського суспільства

Соціологічна наука як суспільне явище. Взаємовплив соціології і суспільства. Чинники, що зумовлюють зміни у впливі соціології на суспільство. Врахування специфічних особливостей конкретного суспільства на певному етапі його розвитку при визначенні функцій соціології. Теоретико-пізнавальні, практично-політичні та громадянські функції сучасної української соціології. Примноження фундаментального знання щодо структури та функціонування суспільства в цілому та його окремих елементів як результат реалізації теоретикопізнавальних функцій соціології. Прогностична функція, функція соціальної критики та функція освіти як складові теоретико-пізнавальної групи функцій соціології.

Сприяння ефективному управлінню соціальними процесами через надання органам влади оперативної соціологічної інформації щодо реального стану суспільства в цілому чи місцевої громади як результат реалізації практично політичних функцій соціології. Соціально-інженерна діяльність (соціальне проектування та соціальні технології) як механізм реалізації практичнополітичних функцій соціології. Соціальне планування як складова практичнополітичних функцій соціології.

Створення в Україні громадянського суспільства як мета реалізації громадянських функцій соціології. Формування та розвиток соціологічного мислення різних верств населення як одна з головних умов розбудови громадянського суспільства. Роль загальносоціологічної та спеціальної соціологічної освіти у формуванні соціологічного мислення особистості. Інформаційна функція як складова громадянських функцій соціології.

В. Ядов про ідеологічний вплив соціології, її внесок у трансформацію суджень та поглядів особистості.

Роль соціології у розвитку сучасної України. Необхідність «втручання» соціології у розробку соціальної політики та обґрунтування реформ, що здійснюються українською державою. Проблеми та перспективи розвитку соціальної роботи в Україні. Інституціоналізація громадської думки як умова розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології

Історія науки як відображення логіки її розвитку. Історія суспільних і природничих наук. Періодизація розвитку світової соціологічної думки як наукова проблема. Передісторія соціології чи «протосоціологія».

Соціологічні міркування в конфуціанських текстах. Розвиток соціологічної думки в роботах давньогрецьких філософів (Солон, Аристотель, Парменід, Геракліт, Протагор, Піндар, Платон, Епікур та ін.). Соціологічний погляд на світ в «Історичних пролегоменах» Ібн Халдуна. Соціологічні спостереження у творах: Монтеня (1533-1592) «Досвіди»; Паскаля (1623-1662) «Думки»; Лакло (1741-1803) «Небезпечні зв'язки»; Лабрюйєра (1645-1696) «Характери або звичаї нашого століття»; Ларошфуко (1613-1680) «Мемуари», «Максими»; Д. Дідро (1713-1784) «Лист про сліпих у повчанні зрячим»; Гельвеція (1715-1771) «Про розум», «Про людину»; Вольтєра (1694-1778) «Філософські думки», «Філософський словник» та ін.

Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки

Фактори й умови, що детермінують виникнення нової галузі наукового знання. Історичні передумови виникнення соціології як самостійної науки. Поява соціології як наслідок кардинальних зрушень у суспільному житті, пов'язаних з промисловою революцією в Європі, яка призвела до бурхливого розвитку таких процесів, як індустріалізація, урбанізація, секуляризація тощо. Велика французька революція як результат промислової революції в Європі та каталізатор подальших радикальних політичних, економічних та соціокультурних змін у суспільстві. Нові соціокультурні феномени у постреволюційній Франції; неможливість їхнього дослідження за допомоги існуючих у той час наук про суспільство. Загальнонаукові фактори, що сприяли становленню соціології. Теоретичні передумови виникнення соціології. Соціологічні спостереження Ш. Монтеск'є (1689-1755) («Про дух законів», 1748 р.) як перший досвід порівняльної соціології соціальних інститутів. Соціально-філософська концепція Сен-Сімона (1760-1825) як програма трансформації «суспільного знання» у позитивну науку про суспільство («Нарис наук про людину», 1813 р.).

Становлення та розвиток соціологічної думки в дореволюційній Росії та Україні. Соціологічні ідеї в працях О. Герцена, П. Лаврова, М. Михайловського, Л. Мечнікова, Н. Данілевського, М. Костомарова, М. Драгоманова, В. Антоновича, М. Ковалевського, М. Грушевського, В. Кістяківського, М. Карєєва, П. Сорокіна та ін.

Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М. Елброу

Перший етап - «універсалізм» чи класична стадія розвитку соціології. Спроба зрозуміти процеси громадського життя і суспільних відносин як загальні, позачасові й аналогічні універсальним закономірностям, що існують у природі. Головні персоналії першого періоду становлення соціологічної науки. О. Конт (1798р. - 1851р.) як засновник «позитивізму» у філософії і соціології. Внесок Г. Спенсера (1820-1903) у становлення та розвиток соціології як самостійної науки.

Другий етап – становлення національних соціологічних шкіл, («концептуальний імперіалізм» – боротьба за панування певної соціологічної парадигми, нетерпимість до інших соціологічних концепцій, напрямків тощо). Розвиток класичних соціологічних теорій. М. Вебер (акцент на раціоналізмі, властивому німецькій культурі) і німецька соціологічна школа. Е. Дюркгейм як засновник французької соціологічної школи (роль соціокультурних факторів). Домінанта прагматизму в американській соціології. Британська соціологічна школа: Тойнбі (дослідження циклічних стадій у розвитку світової цивілізації). Російська соціологія (Лавров, Михайловський, Тахтарев, Карєєв, Ковалевський, Сорокін, Драгоманов, Грушевський, Кістяківський та ін.).

Третій етап - інтернаціоналізація соціології. Протистояння структурного функціоналізму та марксизму як відображення гострого політико-ідеологічного протистояння двох світових систем (соціалістичної і капіталістичної) після Другої світової війни. Т. Парсонс і Р. Мертон як лідери структурного функціоналізму (ідеї раціональної організації суспільства, його еволюційного розвитку і т.д.). Марксистська критика структурного функціоналізму.

Четвертий період - «індигенізація» («отуземлення») соціології. Розвиток особливих напрямків соціологічної науки, що враховують специфіку культурних традицій народів країн, що розвиваються. Основні персоналії латиноамериканської (Маріні, Дус Сантуш, Кардозо, Бамбірра, Франк) та африканської (Макінде, Аківо) соціології.

П'ятий етап - «глобалізація» соціології як її відповідь на об'єктивні процеси в розвитку суспільства. Проблеми і перспективи об'єднання зусиль соціологів усіх країн для вирішення завдань, що постають перед людством у XXI столітті. Основні персоналії: У.Бек, Е.Гідденс, П.Бурд'є, М.Фуко, З. Бауман, Р.Інглехарт та ін.

Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки

Динаміка розвитку соціології в царській Росії у другій половині XIX – першому двадцятиріччі XX століття: інституціоналізація соціології як науки, практика соціологічних

досліджень, започаткування соціологічної освіти. Роль П. Лаврова, М. Михайлівського, П. Кропоткіна, Є. Де-Роберті, М. Ковалевського, П. Сорокіна, К. Тахтарова та ін. у розвитку російської і світової соціологічної науки. Марксистська традиція в російській соціології початку ХХ століття. Конкретно-історичні умови початкового етапу становлення радянської соціологічної науки (1917-1922 рр.). Становлення і розвиток спеціальних соціологічних теорій у радянській соціології 20-30-х років ХХ століття. Радянська соціологія як репресована наука (часи сталінщини).

Соціологія в СРСР у роки хрущовської «відлиги». Основні напрямки соціологічних досліджень у СРСР наприкінці 50-х - першій половині 60-х років, їхня наукова і практична значущість. Розвиток соціології у СРСР у 70-80-х рр. минулого століття та в країнах пострадянського простору.

Особливості становлення та розвитку української соціології. Головні персоналії соціологічної думки в Україні (Г.Сковорода, М.Костомаров, П.Куліш, Б.Кістяківський, І.Франко, М.Драгоманов, М.Грушевський та ін.) Соціологічні студії українських науковців на еміграції (В.Липинський, М.Шаповал та ін.). Розвиток української соціології за часів радянської влади. Соціологія в умовах трансформації українського суспільства: теоретичні і емпіричні соціологічні дослідження, стан соціологічної освіти. Проблеми розвитку соціологічної науки та освіти в Україні в умовах економічної та політичної кризи, збройного конфлікту на сході України, політико-ідеологічного протистояння різних груп населення тощо.

Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності

Соціологія як професія та покликання. Професіоналізація соціологічної діяльності. Види професійної діяльності соціолога (соціоінженерна, викладацька, науково-дослідна, експертна). Особливості консультативної діяльності соціологів.

Соціально-інженерна діяльність соціологів, зайнятих безпосередньо в практичній роботі. Соціальне проектування та розробка соціальних технологій як складники соціально-інженерної діяльності соціолога. Дискусії щодо соціальної інженерії. Проблема гуманізації соціологічної діяльності.

Вміння, навички, професійно-ділові якості, необхідні для соціологічної діяльності: викладацької, дослідницької, консультативної, експертної тощо.

Ч. Міллс про вимоги до соціологічної мови, необхідність сполучення високої професійної майстерності з розвинутою здатністю популяризації, спроможність викладати свої думки витончено і ясно.

М. Вебер про необхідність пристрасності у науковій діяльності («Наука як покликання і професія»), про вимоги до викладацької діяльності.

П. Сорокін про служіння істині, сумління, моральну чистоту, любов до продуктивної праці, неприпустимість байдикування як головні вимоги до діяльності науковця («Дальня дорога»).

Професійна етика як сукупність моральних принципів, якими має керуватися представник тієї чи іншої професії під час своєї діяльності за фахом.

Р. Мертон про головні моральні принципи науки (робота «Амбівалентність вченого»).

«Етика відповідальності» М. Вебера. Поняття «інтелектуальної чесності». Проблема співвідношення професіоналізму і морального обов'язку.

Професійний кодекс соціолога. Основні положення професійного кодексу соціолога – члена Соціологічної асоціації України. Головні аспекти етики вченого: етика наукового дослідження (для соціолога - це дотримання принципів об'єктивності, неупередженості, конфіденційності, поважне ставлення до респондента, замовника, ЗМІ тощо); етика наукової публікації (дотримання норм цитування, відсутність плагіату, питання співавторства); етика наукової дискусії (дотримання норм спілкування, ставлення до колег) та ін.

Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні

Інституціоналізація соціологічної освіти як фактор професіоналізації соціологічної діяльності та формування громадянської культури особистості.

Західний і вітчизняний досвід впровадження соціологічної освіти. Проблеми інституціоналізації соціологічної освіти у дореволюційній (до 1917 р.) Росії та Радянському Союзі.

Становлення соціологічних шкіл в Україні як фактор інституціоналізації вітчизняної соціології. Історія виникнення та розвитку Харківської соціологічної школи

Наукова школа як теоретичне поняття та соціальний феномен. Соціологічна школа як суб'єкт наукової (соціологічної) діяльності, неформальне співтовариство професіоналів-соціологів, об'єднаних у своїх дослідженнях суспільства певною дослідницькою парадигмою, нормами та цінностями наукової діяльності, які транслуються наступним поколінням учених завдяки виробленим цим співтовариством механізмам наслідування.

Внесок Ленінградської, Новосибірської, Харківської та інших соціологічних шкіл в інституціоналізацію радянської соціології. Особливості становлення та розвитку соціологічних шкіл в сучасній Україні.

Харківська соціологічна школа: передісторія виникнення, етапи розвитку, теоретико-методологічні засади функціонування, основний напрямок досліджень, головні персоналії. О. Якуба – засновниця Харківської соціологічної школи, фундатор вітчизняної соціологічної науки та соціологічної освіти. Сучасні дослідження, що здійснюються Харківською соціологічною школою, їх результати, внесок у розвиток теоретичної та емпіричної соціології.

Особливості сучасного розвитку соціологічної освіти в Україні. Чинники підвищення якості вітчизняної соціологічної освіти. Головні вимоги до якісної соціологічної освіти. Проблеми розвитку вітчизняної соціологічної освіти, можливі шляхи їхнього подолання.

Питання для самоконтролю за розділом:

- Хто і коли ввів у науковий обіг термін «соціологія»?
- Що означають такі поняття, як «об'єкт науки» та «предмет науки»?
- Визначте об'єкт та предмет соціології.
- Що обумовлює дискусії щодо предмета соціології?
- Як визначають предмет соціології провідні фахівці-соціологи минулого та сучасності?
- Чому предмет соціології «знаходиться у постійному русі, розвитку»?
- Що означає поняття «суб'єкт соціології»?
- Назвіть перших суб'єктів світової та вітчизняної соціології.
- У чому полягає специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ та процесів?
- Що таке «системність, комплексність» соціологічного дослідження?
- У чому проявляється «діяльнісний підхід» до аналізу соціальних явищ та процесів у соціології?
- Що таке «кількісний, якісний та імовірнісний аналіз» у соціології?
- Розкрийте сутність соціокультурного підходу до аналізу соціальної реальності.
- Що таке наука? Чим наукове знання відрізняється від повсякденного знання?
- Визначте місце соціології у системі соціогуманітарного знання.
- Завдяки чому соціологія як наукове знання про суспільство відрізняється від різноманітних галузей гуманітарного знання?
- Що є спільного та що відрізняє соціологію та історію?
- У чому полягає відмінність соціологічного та філософського знання?
- Що поріднює соціологію з соціальною психологією та соціальною антропологією? Що відрізняє ці галузі наукового знання?
- Які існують відмінності між соціологією та такими науками, як економіка, політологія, правознавство, релігієзнавство?
- Схарактеризуйте основні елементи структури соціологічного знання.
- Що таке фундаментальна та прикладна соціологія?
- Поняття та феномени теоретичної та емпіричної соціології.
- Побудуйте схему структури сучасної теоретичної соціології.
- Що означають поняття «макросоціологія» та «мікросоціологія»?
- Назвіть та надайте стислу характеристику основних макросоціологічних теорій.
- Які теорії сучасної соціології можна віднести до мікросоціологічних? Наведіть приклади таких теорій, їх основні ідеї та персоналії.

- Чим відрізняються макро- та мікросоціологічний підходи до аналізу суспільства?
- Побудуйте схему рівнів соціологічного знання.
- Як пов'язані між собою вищий, середній та нижчий рівень соціологічної системи знання?
- Що, за Т. Куном, означає поняття «наукова парадигма»?
- Чому соціологію називають поліпарадигмальною (чи мультипарадигмальною) наукою?
- Як класифікує соціологічні парадигми Дж. Рітцер?
- Чим пояснюється поліпарадигмальність соціологічної науки?
- Що означає поняття «загальносоціологічна теорія»?
- Хто і коли ввів до наукового обігу поняття «теорії середнього рівня»?
- Чим відрізняються теорії середнього рівня (чи спеціальні соціологічні теорії) від загальносоціологічних теорій?
- Що є предметом соціологічних теорій середнього рівня? Назвіть та коротко схарактеризуйте деякі з цих теорій.
- Що таке «емпіричне соціологічне дослідження»?
- Класифікація емпіричних соціологічних досліджень, її критерії.
- Назвіть основні етапи підготовки та проведення соціологічного емпіричного дослідження.
- Що таке програма соціологічного дослідження? Назвіть та коротко опишіть основні елементи методологічної та процедурної частини програми дослідження.
- Що таке проблемна ситуація дослідження?
- Що означає поняття «гіпотеза» в науці? Як класифікують гіпотези соціологічного дослідження?
- Що таке генеральна сукупність та вибірка сукупність соціологічного дослідження?
- Назвіть основні типи вибірки соціологічного дослідження. Надайте коротку характеристику квотній вибірці.
- Що означає поняття «репрезентативність вибірки»?
- Назвіть основні методи збирання соціологічної (емпіричної) інформації.
- Чим відрізняються кількісні та якісні методи збору соціологічних даних? Назвіть основні з них.
- Дайте характеристику таким методам опитування, як анкетування та інтерв'ю. Назвіть їх основні різновиди.
- Що таке «закрите» та «відкрите» запитання анкети? Наведіть приклади таких запитань.
- За яких умов спостереження вважається методом соціологічного аналізу? Назвіть основні різновиди спостереження як методу соціології.
- Схарактеризуйте такий метод соціологічного дослідження, як аналіз документів.
- Що таке соціологічний експеримент?
- Назвіть основні якісні методи збору соціологічної інформації.
- Що означає поняття «функція» стосовно науки?
- Назвіть основні групи функцій соціології.
- Схарактеризуйте складові теоретико-пізнавальної групи функцій соціологічного знання.
- Які функції утворюють групу практично-політичних функцій соціології?
- Що включає в себе група громадянських функцій соціології?
- Чи можна говорити про ідеологічну функцію соціології?
- Що таке «ідеологічний вплив» соціології?
- Що таке «соціологічне мислення»? Основні канали та чинники формування соціологічного мислення населення в умовах сучасної України.
- Визначте роль соціологічної освіти у формуванні соціологічного мислення населення.
- Що означають такі поняття, як «громадська думка» та «інститут громадської думки»?
- Доведіть, що в Україні існує інститут громадської думки.
- Схарактеризуйте роль та значення соціології у житті сучасного, в тому числі українського, суспільства.

Розділ 2. Представлення результатів наукової та навчальної діяльності

Тема 12. Наукове знання та його специфіка

Смисл и задачі наукової діяльності. Логіка и методологія. Вимоги об'єктивності та загальнозначимості наукових результатів і стиль наукового письма: проблема взаємозв'язку.

Організація науки. Наука як соціальний інститут та епістемологічний проект. Поняття та різновиди наукової комунікації.

Тема 13. Представлення результатів наукової діяльності

Жанри представлення наукових результатів та їхня специфіка: науковий звіт, наукова стаття, наукова монографія, наукова рецензія. Усні представлення та візуалізація результатів наукової діяльності.

Науковий текст: специфіка стиля, структурна композиція, категоріальний апарат та лексика (на прикладі кожного з жанрів). Плагіат та політика авторства в структурі сучасної науки. Аналіз наукового тексту: структура та основні категорії.

Тема 14. Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення

Цілі створення текстів. Наукові та навчальні тексти: спільне та особливості. Види наукових та навчальних текстів. Аудиторія тексту. Загальна логіка створення текстів.

Основи роботи з інформацією. Аналіз наукового тексту (наукової статті або розділу наукової монографії): композиція тексту, тезування та аргументація тексту, політика авторства; написання наукової рецензії.

Тема 15. Конспект й реферат

Сфера використання та задачі конспекту; основні вимоги, логіка та структура. Написання конспекту: структурування тексту; виділення основних положень та аргументів; переказ своїми словами; скорочений переказ. Сфера використання та задачі реферату. Реферат як навчальний та науковий текст, реферат як форма контролю знань. Основні вимоги, логіка та структура реферату. Написання реферату: тематизація джерела; виділення основних положень автора; опис і характеристика положень; опис і характеристика аргументації; характеристика джерела в його тематичному (чи теоретичному, методологічному) полі.

Тема 16. Есе

Сфера використання та задачі есе. Есе як навчальний та науковий текст, есе як форма контролю знань. Основні вимоги, логіка та структура есе. Написання есе: формулювання самостійних положень стосовно обраної теми; підбір та формулювання аргументів до положень; структурування положень та аргументів у послідовність; оформлення посилань на стилістична редакція тексту.

Тема 17. Курсова та дипломна робота

Сфера використання та задачі курсової та дипломної роботи; основні вимоги, логіка та структура. Написання курсової роботи: визначення у вступі до роботи її актуальності, об'єкту, предмету, мети та завдань; відбір необхідних для розкриття теми понять із формулюваннями визначень; переказ своїми словами теоретичних положень з обраних джерел щодо кожного з понять (огляд літератури); наведення відповідних емпіричних прикладів щодо кожного з понять; формулювання висновків, оформлення посилань та списку літератури.

Тема 18. Наукова стаття та наукові тези

Публікація наукових статей та тез як різновиди наукової комунікації. Мета і задачі наукової статті та наукових тез. Вимоги до структури та змісту наукової статті. План наукової статті. Вимоги до цитування, оформлення посилань та списку джерел. Принципи написання наукових тез.

Тема 19. Основи самопрезентації

Самопрезентація та презентація результатів наукової діяльності як показник ефективності функціонування науки. Самопрезентація: цілі та способи. Складання резюме.

Розміщення інформації. Написання мотиваційного листа. Презентація результатів наукової діяльності: цілі, форми, способи.

Питання для самоконтролю за розділом 2:

- Що таке наука? На які засади вона спирається?
- Від чого залежить достовірність наукового знання?
- Яким чином досягають достовірності знання?
- Що таке соціальний інститут?
- Яким чином комунікують вчені?
- Що таке наукова праця (текст)?
- Чим вона відрізняється від інших текстів?
- Що таке науковий стиль письма?
- Які бувають наукові тексти?
- Чим вони відрізняються одне від одного?
- Яка загальна структура наукового тексту?
- Що таке плагіат?
- Чому він є неприпустимим?
- Як посилаються на праці інших учених?
- Які бувають цілі наукових текстів?
- Наведіть приклади наукових текстів, створених з різною метою?
- Чим відрізняються наукові та навчальні тексти?
- Як може відрізнитися аудиторія наукового тексту в залежності від його виду?
- Що таке рецензія?
- З якою метою пишуться рецензії?
- Якою має бути рецензія?
- Що таке конспект?
- Навіщо він потрібен?
- Як саме слід писати конспект?
- Що таке реферат?
- З якою метою пишуть реферати?
- Які бувають реферати?
- Як шукають та аналізують джерела для реферату?
- Що таке есе?
- Для чого використовуються есе?
- Чим есе відрізняється від інших видів академічних текстів?
- Яка загальна структура есе?
- Чи потрібно спиратися на джерела при написанні есе?
- Що таке курсова робота?
- Для чого використовується курсова робота?
- Які загальні вимоги до курсової роботи?
- Яка загальна структура курсової роботи?
- Що таке дипломна робота?
- Для чого використовується дипломна робота?
- Які загальні вимоги до дипломної роботи?
- Яка загальна структура дипломної роботи?
- Як оформлюються посилання на джерела в курсових та дипломних роботах?
- Що передбачає публічний захист курсової та дипломної роботи?
- Як ставити та відповідати запитання на захисті курсової та дипломної роботи?
- Що таке наукова стаття?
- Для чого використовуються наукові статті?
- Які бувають наукові статті?
- Які загальні вимоги до наукової статті?
- Яка загальна структура наукової статті?
- Що таке наукові тези?
- Для чого використовуються наукові тези?

- Які загальні вимоги до наукових тез?
- Яка загальна структура наукових тез?
- Як оформлюються посилання на джерела в наукових статтях?
- Які бувають наукові журнали?
- Як їх оцінювати і вибирати для публікації результатів досліджень?
- Що таке презентація результатів наукової діяльності?
- Які бувають види презентацій результатів наукової діяльності?
- Навіщо презентувати себе?
- Як саме можна це робити?
- Що таке резюме?
- Для чого використовується резюме?
- Які основні вимоги до резюме?
- Як писати резюме?
- Що таке мотиваційний лист?
- Для чого використовується мотиваційний лист?
- Що є важливим при написанні мотиваційного листа?

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Соціологія – системний погляд на світ												
Тема 1. Соціологія - наука про суспільство	12	4	4			4	12	2	2			8
Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів.	12	4	4			4	12					12
Тема 3. Структура соціологічної системи знання. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину	12	2	2			8	12					12
Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення	12	2	2			8	12					12
Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку	12	4	4			4	12					12
Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології	8	2	2			4	12					12
Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки	12	4	4			4	12					12
Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М.Елброу	12	4	4			4	12	2	2			8
Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки	12	2	2			8	8					8
Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності	8	2	2			4	12	2	2			8
Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні	8	2	2			4	6	4	6			6
<i>Усього за розділом</i>	120	32	32			56	122	6	6			110

Розділ 2. Представлення результатів наукової та навчальної діяльності											
Тема 12 Наукове знання та його специфіка.	14	4	4			6	12				12
Тема 13 Представлення результатів наукової діяльності.	30	8	8			14	24	2	2		20
Тема 14. Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення.	24	6	6			12	12				12
Тема 15. Конспект і реферат.	8	2	2			4	12				12
Тема 16. Есе.	8	2	2			4	12				12
Тема 17 Курсова та дипломна робота.	8	2	2			4	12				12
Тема 18. Наукова стаття та наукові тези	14	4	4			6	12				12
Тема 19 Основи самопрезентації	14	4	4			6	22	2	2		18
<i>Усього за розділом</i>	120	32	32			56	118	4	4		110
Усього годин	240	64	64			112	240	10	10		220

4. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1. Соціологія - наука про суспільство	4	2
2.	Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів.	4	
3.	Тема 3. Структура соціологічної системи знань. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину	2	
4.	Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення	4	
5.	Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку	2	
6.	Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології	2	
7.	Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки	2	
8.	Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М.Елброу	4	2
9.	Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки	4	
10.	Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності	2	2
11.	Тема 11 Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні	2	
12.	Тема 12. Наукове знання та його специфіка	4	
13.	Тема 13. Представлення результатів наукової діяльності.	4	2
14.	Тема 14. Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення.	4	
15.	Тема 15. Конспект і реферат.	4	
16.	Тема 16. Есе.	4	
17.	Тема 17. Курсова та дипломна робота.	4	
18.	Тема 18. Наукова стаття та наукові тези	4	
19.	Тема 19. Основи самопрезентації	4	2
	Усього годин	64	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1. Соціологія - наука про суспільство Виступ на семінарі	4	8
2.	Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів. Виступ на семінарі	4	12
3.	Тема 3. Структура соціологічної системи знань. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину Виступ на семінарі	8	12
4.	Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення Виступ на семінарі	4	12
5.	Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку Виступ на семінарі	8	12
6.	Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології Виступ на семінарі	4	12
7.	Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки Виступ на семінарі	4	12
8.	Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М.Елброу Контрольна робота	4	8
9.	Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки Виступ на семінарі	8	8
10.	Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності. Поняття професійної етики Виступ на семінарі	4	8
11.	Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні Виступ на семінарі	4	6
12.	Тема 12. Наукове знання та його специфіка Виступ на семінарі	6	12
13.	Тема 13. Представлення результатів наукової діяльності. Виступ на семінарі	8	20
14.	Тема 14. Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення. Контрольна робота	6	12
15.	Тема 15. Конспект і реферат. Виступ на семінарі	6	12
16.	Тема 16. Есе. Виступ на семінарі	6	12
17.	Тема 17. Курсова та дипломна робота. Виступ на семінарі	12	12
18.	Тема 21. Наукова стаття та наукові тези Виступ на семінарі	6	12
19.	Тема 22. Основи самопрезентації Виступ на семінарі	6	18
Усього годин		112	220

**Види навчальної діяльності
(змішане навчання)**

Лекції					
Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Соціологія – системний погляд на світ					
Тема 1. Соціологія - наука про суспільство	Вступна (робота в аудиторії)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; Обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; Обговорення навчального матеріалу
Тема 3. Структура соціологічної системи знання. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину	Інформаційна (тематична), Робота в аудиторії	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; Обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; Обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; Відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології	Оглядова Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М.Елброу	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрями досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки	Оглядова Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності. Поняття професійної етики	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу

Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні	Завершальна (підсумкова) робота в аудиторії	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Розділ 2. Представлення результатів наукової та навчальної діяльності					
Тема 12. Наукове знання та його специфіка	Вступна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 13. Представлення результатів наукової діяльності.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 14 Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 15. Конспект і реферат.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 16. Есе.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 17. Курсова та дипломна робота.	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 18. Наукова стаття та наукові тези	Інформаційна (тематична) Онлайн-лекція)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу
Тема 19. Основи самопрезентації	Завершальна (підсумкова) (робота в аудиторії)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи над темою	Тексти; відеоконференція	Питання для самоперевірки; пошук відповідей на питання	Запитання з боку студентів; обговорення навчального матеріалу

Семінарські заняття						
Тема	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Соціологія – системний погляд на світ						
Тема 1. Соціологія - наука про суспільство	Заняття в аудиторії	Опанування матеріалами відповідної лекції	Есе «Чому я вступив(ла) на соціологічний факультет»		Діалог, групове обговорення	Коментарі викладача під час заняття
Тема 2. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ і процесів	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 3. Структура соціологічної системи знання. Взаємозв'язок соціології з іншими науками про суспільство і людину	Заняття в аудиторії	Опанування матеріалами відповідної лекції	Есе «Предмет соціології з погляду видатних представників західної та вітчизняної соціологічної науки»	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 4. Соціологічне (емпіричне) дослідження: типологія, програма, методи та етапи здійснення	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 5. Категоріальний апарат соціологічної науки: особливості розвитку	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; Групові консультації
Тема 6. Поняття та основні персоналії протосоціології	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 7. Історичні, соціокультурні та теоретичні передумови виникнення соціології як самостійної науки	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 8. Періодизація розвитку соціології за М.Елброу	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації

Тема 9. Історія, сучасний стан, основні напрямки досліджень та проблеми розвитку вітчизняної соціологічної науки	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 10. Поняття та види професійної соціологічної діяльності. Поняття професійної етики	Робота в аудиторії	Опанування матеріалами відповідної лекції	Есе «Персоналії харківської соціологічної школи»	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 11. Інституціоналізація соціологічної освіти в Україні	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 12. Наукове знання та його специфіка	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 13. Представлення результатів наукової діяльності.	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 14. Наукові та навчальні тексти: види та цілі створення.	Заняття в аудиторії	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Розділ 2. Представлення результатів наукової та навчальної діяльності						
Тема 15. Конспект і реферат.	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 16. Есе.	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 17. Курсова та дипломна робота.	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
Тема 18. Наукова стаття та наукові тези	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання; оцінювання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації

Тема 19. Основи самопрезентації	Онлайн-заняття	Опанування матеріалами відповідної лекції	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	Опитування з виконання практичного завдання; оцінювання практичного завдання	Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання	Коментарі викладача під час заняття; групові консультації
---------------------------------	----------------	---	--	--	--	---

6. Індивідуальні завдання

Реферат

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, виступи, групові дискусії, опрацювання навчальної та наукової літератури.

8. Методи контролю

При вивченні курсу «Вступ до соціології» методами контролю протягом семестру є усне опитування під час онлайн/офлайн-занять; контрольні роботи у відповідності до форми навчання; підготовка та захист самостійної роботи за визначеною темою на семінарських заняттях.

Поточний контроль проводиться викладачем на семінарських аудиторних або онлайн заняттях. Завданнями поточного контролю є перевірка підготовки студентів до сприйняття та обговорення теоретичного матеріалу з курсу, заохочення навчальної активності студентів. Основною метою поточного контролю є забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та студентами у процесі навчання, підвищення навчальної мотивації студентів. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань, які розглядаються на лекційних та семінарських заняттях.

Оцінка контрольних письмових робіт з виконання самостійної роботи за темами лекційних занять відбиває ступінь засвоєння студентом знань щодо визначення об'єкту та предмету соціології, її функцій; специфіки соціологічного аналізу суспільства, спільного та відмінного між соціологією та іншими соціогуманітарними науками; структури соціологічного знання; категоріального апарату соціології; історичних, соціокультурних та теоретичних передумов її виникнення як самостійної науки; особливостей соціологічної діяльності, професійної етики соціолога тощо.

Екзамен відбиває засвоєння студентом матеріалів курсу за всіма розділами. Екзамен проводиться наприкінці семестру в усній формі.

Критерії оцінювання навчальної діяльності

Виступ на семінарському занятті, яке проводиться у формі дискусії чи «круглого столу», має продемонструвати знання студента з одного з питань відповідного заняття, знання матеріалів лекції, обов'язкової та додаткової літератури. *Критерії оцінювання* виступу на семінарському занятті: знання матеріалу з теми, обов'язкової та додаткової літератури, обґрунтованість, самостійність, аргументованість висновків. Максимальна кількість балів за участь у семінарських заняттях – 5 балів.

Написання реферату «Предмет соціології у визначенні провідних західних та вітчизняних соціологів», та його презентація на семінарському занятті з відповідної теми. Реферати мають на меті виявлення здатності студентів до пошуку необхідних наукових джерел, їхню обізнаність з питань еволюції наукових уявлень щодо предмету соціологічної науки.

Критерії оцінювання: вміння визначити ключові слова у дефініціях предмету соціології видатними представниками соціологічної науки та аргументувати саме такий погляд на її предметне поле. Максимальна кількість балів – 10.

Контрольні роботи проводяться протягом семестру. Завдання контрольної роботи складаються зі змістовних запитань та тестових завдань. Максимальна кількість балів за контрольну роботу - 10 балів.

Критерії оцінювання відповідей на змістовні запитання: відповідність завданню, адекватність використання понять та ідей теми, аргументованість, самостійність.

Усний іспит складається із трьох запитань на пояснення, два завдання за програмою першого розділу курсу, одне запитання за програмою другого розділу курсу. Максимальна оцінка – 40 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
Участь у семінарських заняттях	Реферат	Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
5	10	20	25	60	40	100

Всі студенти допускаються до підсумкового семестрового контролю.

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
- участь у дискусіях під час проведення семінарських занять (до 5 балів) - підготовка та презентація реферату (до 10 балів) - виконання 2 поточних контрольних робіт (до 20 балів) - самостійна робота (до 25 балів)	До 40 балів	100

Засоби діагностики успішності навчання: підготовка та презентація в рамках семінарів самостійних робіт: «Предмет соціології з погляду видатних представників західної та вітчизняної соціології»; «Персоналії Харківської соціологічної школи»; есе на тему «Чому я вступив(ла) до соціологічного факультету»; складання іспиту.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Екзаменаційна робота. Виконання завдань екзаменаційної роботи оцінюється за 40-бальною шкалою, виходячи з таких критеріїв:

35-40 балів – знання програмного матеріалу мають системний характер; повний, правильний, послідовний, логічний виклад матеріалу з відсутністю помилок; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

31-34 бали – знання й розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; повний, послідовний, логічний, аргументований виклад матеріалу; здатність до систематизації, узагальнення та аналізу інформації, до вільного формулювання аргументованих висновків; допущені незначні помилки не впливають на загальне вирішення завдань.

21-30 балів – знання й розуміння тільки основного програмного матеріалу; спрощений і неповний виклад матеріалу, коли завдання в основному виконані, але студент не володіє матеріалом глибоко, його знання мають розрізнений характер; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність її аналізувати та формулювати аргументовані висновки; допущені окремі помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

11-20 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають поверховий характер; спрощений і непослідовний виклад матеріалу; здатність до систематизації й узагальнення інформації, але неспроможність самостійно робити висновки; допущені суттєві помилки, що вплинули на загальне вирішення завдань.

0-9 балів – знання й розуміння основного програмного матеріалу мають неповний характер; спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; нездатність до систематизації й узагальнення інформації; допущені суттєві помилки, що значною мірою вплинули на загальне вирішення завдань.

10. Рекомендована література

Базова

1. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б.С. Социологический словарь / под ред. С. А. Ерофеева, Из-во Казан. ун-та., 1997. 420 с.
2. Бабенко С. С. Як написати академічний навчальний текст: короткий довідник для студентства факультету соціології. Київ: КНУ імені Т. Шевченка, 2016. 32 с.
3. Батыгин Г.С. Подготовка научной публикации // Лекции по методологии социологического исследования. М.: Аспект-Пресс, 1995. С. 142-154.
4. Бауман З. Мыслить социологически : учебное пособие. М., 1996.
5. Бергер П. Приглашение в социологию. М., 1996.
6. Вебер М. Наука как призвание и профессия // Избранные произведения. М., 1990. С. 707-735.
7. Вебер М. Смысл свободы от оценки в социологической и экономической науке // Избранные произведения. М., 1990. С. 547-601.
8. Волович В. І. Соціологія : підручник. ЦУЛ : Київ, 2019. 808 с.
9. Гидденс Э. Социология. М: Эдиториал УРСС, 1999. С. 24-40.
10. Давыдов Ю.Н. История теоретической социологии: Введение // Социологические исследования. 1993. №5. С.33-50.
11. Дюркгейм Э. Социология и социальные науки // Философская и социологическая мысль, 1992. №5. С. 113-126.
12. Еко У. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с.
13. Ельмеев В.Я. Социологический метод: онтология, логика, теории. СПб., 1996.
14. Кравченко А.И. Введение в социологию. М., 1995.

15. Монсон П. Лодка на аллеях парка: введение в социологию. М., 1995.
16. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Тандем. 1996. 271 с.
17. Радаев В.В. Как написать академический текст // Вопросы образования. 2011. № 1. С.271-293.
18. Радаев В. В. Как организовать и представить исследовательский проект: 75 простых правил. М.: ГУ-ВШЭ, Инфра-М, 2001.
19. Ритцер Дж. Современные социологические теории. 5-ое изд.- СПб.: Питер, 2002. 688 с.
20. Смелзер Н.Дж. Социология. М., 1994. С. 16-40.
21. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології: навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
22. Сорокин П. Структурная социология // Человек. Цивилизация. Общество. М., 1992. С. 156-220.
23. Социология / под ред. А. Н. Елсукова. Минск, 1998. С.58-74.
24. Тернер Д. Структура социологической теории. М., 1995.
25. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львів: Видавництво ЛБА, 1998. С.15-28.
26. Штомпка П. Социология социальных изменений. М., 1996.
27. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии. М., 1969.
28. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики / укладач О. О. Гужва. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/books_ac-gr.pdf
29. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. М., 1998. С. 32-37.
30. Якуба О.О. Соціологія. Харків: Константа, 1996. С. 10-13.
31. Ярская-Смирнова Е. Создание академического текста: учеб. пособие для студентов и преподавателей вузов. М.: ООО «Вариант»: ЦСПГИ, 2013. 156 с.
32. Кузьменко Т. М. Соціологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
33. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник/Батаєва Катерина, Иванов Валерій, Коритнікова Надія, Костенко Наталія, Семотюк Орест, Юзова Людмила; за заг.ред. остенко Наталії, Батаєвої Катерини та Іванова Валерія.- К.: Видавничий дім «Кондор»,2018.-416с.
34. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник / О. О. Титаренко. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 210 с.
35. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: Підручник.- К.: Вид. Дім «Київсько-Могилянська академія», 2017.- 342 с.
36. Вибірка у соціологічному дослідженні: підручник/Світлана Анатоліївна Сальнікова. Луцьк: Вежа-Друк,- 252 р.

Допоміжна

1. Волков Ю.Т. Социология : учебник. М., 1998. С. 54-82.
2. Гидденс Э. “Девять тезисов о будущем социологии” в Альманхе Thesis // Теория и история экономических и социальных институтов и систем. М. : Зима, 1993.
3. Головаха Е.И. Исследование социальных феноменов эпохи постсоветизма: Методология, теория, типология // Проблемы розвитку соціологічної теорії. Київ, 2001. С. 13-19.
4. Джонсон Т., Дандекер К., Эшуорт К. Теоретическая социология: условия фрагментации и единства.// Теория и история экономических и социальных институтов и систем. М.: Зима, 1993.
5. Заславская Т. И. Роль социологии в преобразовании общества // Социологические исследования. 1996. № 3.
6. Илле М. Е. К вопросу о предмете социологии // Социально-политический журнал. 1994. № 11-12.
7. Комаров М.С. Размышления о предмете социологии // Социс. 1990. № 11.
8. Лапин Н.И. Предмет и методология социологии // Социс. 2002. № 8. С.106-119.
9. Соціологія : навч. посібник / за ред С.О. Макеєва. К.:”Українська Енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 1999. С. 5-24.

10. Соціологія: Терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник / за ред. В.М. Пічі. К.: Каравела, Львів: Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
11. Штомпка П. Много социологий для одного мира // СОЦИС. 1991. № 2.
12. Ядов В.А. Размышления о предмете социологии // СОЦИС. 1990. № 2.
13. Еко У. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с
14. Основные понятия в социологии / пер. с англ. Е. Рождест венской, С. Гавриленко; под науч. ред. С. Гавриленко; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2018. — 336 с

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Інститут соціології НАН України (Київ): <http://i-soc.com.ua/>
- Інститут демографії і соціальних досліджень імені В. М. Птухи НАН України: <http://www.idss.org.ua>
- Журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг»: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>
- Український соціум. Науковий журнал (Київ): <http://www.ukr-socium.org.ua>
- Київський міжнародний інститут соціології (КМІС): <http://www.kiis.com.ua>
- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/monitoring>